

Omistajaohjaus

19.1.2023

Talouspoliittinen ministerivaliokunta 19.1.2023

FINGRID OYJ:N TOIMIOHJE

1. Valtion yhtiömuotoinen omistaminen

Valtioneuvoston 8.4.2020 hyväksymän valtion omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen mukaan valtio tavoittelee yhtiöomaisuutensa hoidossa mahdollisimman hyvää yhteiskunnallista ja taloudellista kokonaistulosta. Taloudellinen tulos muodostuu yhtiöiden arvon pitkäjänteisestä kehityksestä sekä voitonjaosta. Yhteiskunnallinen tulos muodostuu yhteiskunnallisten tekijöiden asianmukaisesta huomioon ottamisesta omistajapolitiikassa ja -ohjauksessa sekä erityistehtävien mahdollisimman onnistuneesta toteuttamisesta. Yhtiöiden vastuullinen liiketoiminta on osa yhteiskunnallista tulosta ja valtio edellyttää yhtiöiden toimivan vastuullisesti.

Vastuullinen yritystoiminta on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista, sekä tukee yhtiöiden pitkäjänteistä kilpailukyvyyn kehitystä ja omistaja-arvon kasvua. Yhtiöiden on tunnistettava liiketoiminnan yritysvastuuriskit sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan ja liitettävä yritysvastuuriskit osaksi riskienhallintajärjestelmää. Yhtiöiden hallitukset vastaavat riskienhallinnan periaatteista ja järjestämisestä. Yhtiön hallitus ja toimiva johto raportoivat merkittävistä havainnoista edelleen omistajalle.

Valtio on aktiivinen ja aloitteellinen omistaja, jonka toiminta perustuu itsenäiseen omistajastrategiseen vaikuttamiseen ja taloudelliseen analyysiin. Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien vastuiden jakoa toimielinten ja omistajan välillä. Osakkeenomistajalla, yhtiön hallituksella ja toimivalla johdolla on kullakin omat osakeyhtiölakiin perustuvat tehtävänsä, vastuunsa ja oikeutensa. Lisäksi niiden toimintaan sovelletaan hyvää hallintotapaa perustuen kulloinkin voimassa oleviin hyvän hallintotavan suosituksiin.

Yhtiö on vastuussa siitä, että se keskustelee merkittävien omistajien kanssa olennaisista asioista.

Valtio-omistajan lähtökohdat

Valtiovarainministeriön omistajaohjauksen lähtökohtana toimiohjeen antamisessa kanta-verkko-yhtiö Fingrid Oyj:lle ovat seuraavat seikat:

Yhtiöllä on laista tuleva tehtävä ja vastuu varmistaa sähköjärjestelmän toimivuus. Yhtiö on nimetty sähkömarkkinalain 8 §:n mukaiseksi järjestelmävastaavaksi kantaverkonhaltijaksi. Järjestelmävastuu on lailla säädetty julkinen hallintotehtävä, jonka sisältöön ja luonteeseen myös perustuslakivaliokunta on aikanaan ottanut kantaa. Yhtiön tulee tehtävää hoitaessaan ottaa huomioon sähkömarkkinoiden toimivuuden kokonaisuus.

Fingrid on luonnollinen monopoli ja valtioenemmistöinen yhtiö, jossa valtion omistuksella on strateginen intressi: sähkön siirron ja sähköjärjestelmän toimivuuden ja häiriöttömyyden turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Omistajaohjaus katsoo, että Fingridin tulee huomioida toiminnassaan ja erityisesti järjestelmävastuuta hoitaessaan pääomistajan sille määrittelemä strateginen intressi. Yhtiöllä on järjestelmävastaavana kantaverkonhaltijana velvollisuus turvata sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden toimivuus. Sillä tulee olla valmius vastata sähkömarkkinoilla vallitsevan poikkeuksellisen tilanteen johdosta tasesähkömarkkinoiden toimivuudesta yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta

Fingrid Oyj harjoittaa liiketoimintaansa yhteiskunnallisista ja taloudellisista perusteista siten, että päätökset tekee yhtiön hallitus osakeyhtiölain mukaisen yleistöimivaltansa perusteella.

Yhtiökokouksella on mahdollisuus ottaa päätettäväkseen – ja vastaavasti hallituksella oikeus siirtää yhtiökokouksen päätettäväksi – myös sellainen asia, joka kuuluisi hallituksen yleistöimivaltaan. Tarvittaessa omistajat voivat pääomittaa yhtiötä.

2. Fingridin tehtävä ja asema sähkömarkkinalainsäädännön näkökulmasta

Taseselvityksen kasvavat vakuusvaatimukset ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan asema sähkömarkkinalainsäädännön näkökulmasta ovat edellyttäneet energiamarkkinoista ja sen lainsäädännöstä vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja energiamarkkinoita valvovan Energiaviraston (EV) tarkentavia kannanottoja.

TEM on 23.12.2022 antamassaan lausunnossa VM:n omistajaohjaukselle esittänyt näkemyksensä Fingridin vastuusta tasevastaavien maksukyvyttömyystilanteessa. Lausunto antaa vastauksia siihen, miten sähkömarkkinalain järjestelmävastuuta ja valtakunnallista tasevastuuta koskevien säännösten valossa tulisi arvioida Fingridin tehtäviä ja vastuita säätö- ja tasesähkömarkkinoiden vakuuksia koskevassa sähköjärjestelmätason markkinahäiriötilanteessa.

TEM katsoo, että hoitaessaan lakiin perustuvaa julkista hallintotehtävää, siihen kuuluu järjestelmävastuun tapauksessa vastuu paitsi sähköjärjestelmän toimivuuden turvaamisesta, myös laajempi vastuu sähkömarkkinoiden ja erityisesti valtakunnallisen tasevastuun piiriin kuuluvien säätö- ja tasesähkömarkkinoiden toiminnan turvaamisesta. Fingridin tulisi järjestelmävastuuta hoitaessaan toimia ensisijaisesti sähkömarkkinoiden kokonaisedun näkökulmasta ja sen tulisi myös huomioida lainsäätäjän sääntelylle asettamat tavoitteet edistää kilpailua ja suojata asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia.

TEM:n näkemyksen mukaan erityisesti sähköjärjestelmän tasolla ilmenevässä markkinahäiriötilanteessa Fingridin tulisi päätöksenteossaan huomioida myös sille määritelty strateginen intressi. Tällöin vastuu yhtiön lakiin perustuvien tehtävien hoitamisesta korostuu. Ottaen huomioon Fingridille kuuluvat tehtävät järjestelmävastaavana kantaverkonhaltijana ja tämän tehtävän luonne julkisena hallintotehtävänä sekä sille asetetun strategisen intressin turvata sähköjärjestelmän toimivuus ja häiriöttömyys kaikissa olosuhteissa, yhtiö voi joutua ottamaan normaalia liiketoimintaa suurempaa taloudellista riskiä. Yhtiö ei voi kategorisesti sulkea julkisen hallintotehtävän hoitamiseen liittyviä riskejä tällaisiin tehtäviin liittyvän vastuunsa ulkopuolelle.

Markkinoita valvova viranomainen, Energiavirasto, katsoo lausunnossaan, että järjestelmävastaavana Fingridin vastuulla on hoitaa sille määrättyä julkista hallintotehtävää ja järjestelmäpalveluiden tarjoamista ja kehittämistä siten, että sähkömarkkinalain vaatimukset ja tavoitteet voidaan täyttää. Tämä vastuu edellyttää käytännössä sitä, että Fingrid toimii kaikessa toiminnassaan ensisijaisesti sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden kokonaisedun näkökulmasta eikä yhtiön omista intresseistä lähtien. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja sähkömarkkinatoimijoiden riskien jaon näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että Fingrid ei voi ulkoistaa järjestelmätason riskejä markkinatoimijoille. Fingridin tulee kantaa riskiä siten, että tämä ohjaa sekä markkinatoimijoita että erityisesti Fingridiä itseään toimimaan sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden kokonaisedun näkökulmasta kaikissa tilanteissa.

Järjestelmävastaavan kehittämisvelvollisuuden tehokkuusnäkökulma tarkoittaa, että mahdollisen markkinahäiriön erityiseen estämiseen kohdistettavat toimet tulisi suhteuttaa häiriöstä mahdollisesti aiheutuviin haittoihin kokonaisedun näkökulmasta. Vakavassakin markkinahäiriössä järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa edelleen myös sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta.

Mahdollisesta markkinahäiriöstä kuluva talvena Energiavirasto toteaa, että mikäli tasevastaavilta kerättävien vakuuksien määrää rajattaisiin, pienentäisi se luonnollisesti ylimitoitettujen vakuusvaateiden mahdollisuutta ja siten myös riskiä näistä mahdollisesti aiheutuville markkinahäiriöille.

3. Valtion omistajastrategia

Valtio-omistajan linjaus kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n lakisääteisestä tehtävästä on seuraava:

1. Kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj on nimetty sähkömarkkinalain 8 §:n mukaiseksi järjestelmävastaavaksi kantaverkonhaltijaksi. Yhtiöllä on laista tuleva tehtävä ja vastuu varmistaa sähköjärjestelmän tekninen toimivuus ja käyttövarmuus sekä huolehtia valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä ja valtakunnallisesta taseselvityksestä tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Yhtiön tulee ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan siten, että ne toimivat tehokkaasti ja että edellytykset tehokkaasti

toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata. Järjestelmävastuu on lailla säädetty julkinen hallintotehtävä, jonka sisältöön ja luonteeseen myös perustuslakivaliokunta on aikanaan ottanut kantaa. Yhtiön tulee tehtävää hoitaessaan ottaa huomioon sähkömarkkinoiden toimivuuden kokonaisuus;

2. Sähköjärjestelmän sekä sähkömarkkinoiden, mukaan lukien tasesähkömarkkinoiden, toimivuuden häiriötilanteessa Fingrid Oyj voi ottaa normaalia liiketoimintaa suurempaa taloudellista riskiä toteuttaessaan järjestelmävastuuseen kuuluvaa lakisääteistä tehtävänsä ja täyttääkseen tämän tehtävänsä tilanteessa, jossa sähköjärjestelmän toimivuus on vaarassa tai jossa sähkömarkkinoiden, mukaan lukien tasesähkömarkkinoiden, toimivuus on vaarassa
3. Tasesähkömarkkinoita koskevien tasevastaavien lisääntyneiden likviditeettiriskien hallitsemiseksi Fingrid Oyj:llä on mahdollisuus asettaa katto tasevastaavilta vaadittaville vakuuksille, mikäli näin voidaan turvata sähkömarkkinoiden, mukaan lukien tasesähkömarkkinoiden, toiminta sekä välttää tasevastaavien avoimien toimitusten ketjuun kuuluvien loppukäyttäjien sähköntoimituksen keskeytyminen. Vakuuskaton ylittävältä osalta riskin kantaa Fingrid Oyj.
4. Kohtien 1, 2 ja 3 toteuttamiseksi yhtiö ennakoii ja arvioi tarvittavat toimenpiteet ja niiden mittaluokan sekä aloittaa tarvittaessa toimenpiteet yhtiön taloudellisen aseman turvaamiseksi sekä toimenpiteet ulkopuolisen rahoituksen hankkimiseksi. Yhtiön on otettava huomioon meneillään olevan kolmen miljardin euron investointiohjelman jatkuvuus.
5. Mikäli yhtiön lakisääteisten tehtävien hoito vaarantuu eikä yhtiölle ole saatavissa ulkopuolista rahoitusta, on yhtiön hallituksen varmistettava yhtiön toiminnan jatkuvuus käynnistämällä keskustelut omistajien kanssa yhtiön lisärahoittamiseksi. Valtiovarainministeriö valmistelee tarvittavat toimenpiteet yhtiön lisärahoittamiseksi. Omistajien tasa-kohtelu ja vastikkeellisuus tulee lisärahoituksessa toteutua osakeyhtiölain ja sen periaatteiden mukaisesti. Jos jokin omistajista ei osallistu lisärahoitukseen, tulee sen omistusosuus laimentua lisärahoitusta vastaavasti. Tässä tilanteessa valtion mahdollisen rahoituksen on oltava markkinasijoittajaperiaatteen mukaista.